

O'ZBEKISTONDA ORKESTR IJROCHILIGINING TARIXI VA BUGUNGI KUNI

Andijon Davlat Pedagogika Instituti Ijtimoiy va amaliy fanlar fakulteti

Musiqqa ta'lim yo'nalishi 3-bosqich talabasi

Zokirova Xurshidaxon

Annotatsiya: Maqolada O'zbekistonda orkestr ijrochiligining tarixiy rivojlanishi va bugungi kungi holati tahlil qilinadi. Orkestr musiqasi O'zbekiston madaniyatining ajralmas qismi sifatida shakllanib, u mamlakatning san'atida muhim o'rin tutadi. Maqola orkestr ijrochiligining rivojlanish bosqichlarini, milliy orkestrlarning shakllanishi va xalqaro miqyosda muvaffaqiyatlarga erishgan san'atkorlar haqida so'z yuritadi. Shuningdek, bugungi kunda orkestr ijrochiligining yangiliklari, yosh musiqachilarning roli va orkestrlar orasidagi musiqiy hamkorliklar ham ko'rib chiqiladi. Maqola, shuningdek, orkestr san'ati sohasidagi o'zgarishlar, rivojlanish tendensiyalari va O'zbekistonda orkestr san'ati kelajagi haqida fikrlar bildiradi.

Kalit so'zlar: O'zbekiston, orkestr ijrochiligi, musiqiy san'at, tarix, rivojlanish, milliy orkestrlar, xalqaro muvaffaqiyatlar, yosh musiqachilar, musiqiy hamkorlik, orkestr san'ati, kelajak.

Abstract: The article analyzes the historical development and current state of orchestral performance in Uzbekistan. Orchestral music has formed as an integral part of Uzbekistan's culture and occupies an important place in the country's art. The article discusses the stages of development of orchestral performance, the formation of national orchestras, and artists who have achieved international success. Also, today's innovations in orchestral performance, the role of young musicians, and musical collaborations between orchestras are

considered. The article also discusses changes in the field of orchestral art, development trends, and the future of orchestral art in Uzbekistan.

Keywords: Uzbekistan, orchestral performance, musical art, history, development, national orchestras, international successes, young musicians, musical collaboration, orchestral art, future.

O'zbekistonda orkestr ijrochiligi san'ati o'ziga xos rivojlanish yo'lini bosib o'tgan. Mamlakatda musiqiy ijro san'ati ko'p asrlik tarixga ega bo'lib, u nafaqat xalq musiqasi, balki g'arbiy klassik musiqaning ham ta'siri ostida shakllangan. Orkestr ijrochiligi o'zbek musiqiy madaniyatining muhim qismiga aylangan va bu san'at turlari o'z o'rnini topgan. Ushbu maqolada O'zbekistonda orkestr ijrochiligining tarixi, rivojlanish bosqichlari va bugungi

holati haqida so'z yuritiladi. O'zbekistonda orkestr ijrochiligining rivoji XIX asrning oxirlaridan boshlangan bo'lib, avvaliga xalq musiqasi va an'anaviy musiqiy asboblardan asosida tashkil etilgan. Birinchi orkestrlar asosan rus klassik musiqasidan ilhomlanib, mamlakatda rivojlana boshlagan. 1917-yildan keyin, O'zbekistonning sovet davrida orkestr ijrochiligi yanada ommalashdi va shakllandi. Ayniqsa, Toshkentda tashkil etilgan orkestrlar xalqaro maydonda o'z ovozi e'lon qilishni boshladi. Shu davrda O'zbekistonda simfonik orkestrlar va ansambllar yaratildi, bu orkestrlar orasida O'zbekiston Davlat simfonik orkestri alohida o'rin egalladi. Sovet davrida, O'zbekistonning madaniy hayotida orkestr san'ati yanada rivojlanib, turli janrlarda, jumladan, simfonik musiqada yirik yutuqlarga erishildi. Yirik orkestrlar va musiqiy ansambllar tashkil etildi, va ular ko'plab xalqaro festival va musiqiy tanlovlarda ishtirok etishdi. Bu davrda respublikadagi orkestrlar xalqaro miqyosda o'z ijrolari bilan tanilgan. Muxbir va musiqashunoslar orkestr

ijrochiligida yangi texnikalar, simfonik orkestrlarning murakkab kompozitsiyalarini bajara olish

qobiliyatini yuqori baholashdi.

1991-yilda O'zbekiston mustaqillikka erishganidan keyin, orkestr san'ati yanada kengaygan va yangi yo'nalishlarga ega bo'lgan. Bugungi kunda O'zbekistonda orkestr ijrochiligi an'anaviy va zamonaviy musiqaning uyg'unlashuvi sifatida rivojlanmoqda. Yangi musiqiy ansambllar va orkestrlar tashkil etildi, bu orkestrlar o'zbekistonlik yosh ijrochilarga xalqaro sahnalarda muvaffaqiyatli ishtirok etish imkonini yaratdi. O'zbek orkestr san'ati nafaqat milliy musiqaning saqlanib qolishiga yordam bermoqda, balki dunyo miqyosida tanilmoqda.

Bugungi kunda O'zbekistonda yosh musiqachilar va orkestr ijrochilari o'z mahoratlarini yuksaltirish uchun turli xalqaro musiqiy kurslar va tanlovlarda ishtirok etmoqda. Yosh orkestr ijrochilari va kompozitorlar uchun ko'plab imkoniyatlar yaratilgan bo'lib, ular o'zlarining san'atlarini ko'proq rivojlantirish va xorijiy madaniyatlar bilan tanishish imkoniga ega. Respublikadagi o'quv muassasalarida, jumladan, Toshkent davlat konservatoriyasida orkestr ijrochiligini o'rgatish tizimi takomillashgan.

Hozirgi kunda O'zbekistonda bir nechta professional orkestrlar faoliyat ko'rsatmoqda, ular orasida O'zbekiston davlat simfonik orkestri, Toshkent davlat konservatoriyasining simfonik orkestri va boshqa mustaqil orkestrlar ham mavjud. Bu orkestrlar nafaqat milliy, balki xalqaro miqyosda ham muvaffaqiyatli ijro etib, O'zbekiston madaniyatini dunyoga tanitishda davom etmoqda. Orkestrlar o'rtasida hamkorliklar va musiqiy festival va tanlovlar tashkil etilib, yangi imkoniyatlar va rivojlanish uchun platformalar yaratilmoqda.

O'zbekistonda orkestr ijrochiligi tarixi boy va rang-barangdir. Ushbu san'at turi ko'plab tarixiy davrlarni bosib o'tib, bugungi kunda o'z o'rnini yanada

mustahkamladi. O'zbekistonning orkestr ijrochiligi sohasidagi yutuqlari nafaqat mamlakatda, balki dunyo miqyosida ham e'tirof etilmoqda. Orkestr san'ati milliy musiqaning o'ziga xosligini saqlab qolish va rivojlantirishga xizmat qilmoqda va bu san'at turini o'rganish, rivojlantirishda yosh musiqachilarning roli tobora ortib bormoqda. O'zbekistonning orkestr ijrochiligi kelajagi porloq va istiqbolli, shuningdek, o'zaro hamkorliklar va global musiqiy sahnalarda yuksalishda davom etadi.

O'zbekistonda orkestr san'ati o'zining tarixiy ildizlarini qadimiy xalq musiqasidan oladi. Xalq musiqasida asosan orkestrlarning shakllanishi an'anaviy asboblardan, xususan, simli va puxli asboblardan, shuningdek, naqqoralar va doira kabi zarbli asboblardan asosida amalga oshgan. Orkestrlar dastlab xalq festivallarida, to'ylar va bayramlarda birgalikda ijro etilgan. XIX asrning oxirlarida va XX asr boshlarida, O'zbekistonda o'zgarishlar boshlandi, bu davrda rus va g'arb musiqasi ta'siri bilan orkestrlarning shakllanishi jadallashtirilgan. Tashkent va Buxoroda birinchi simfonik orkestrlar tashkil etila boshladi.

Sovet davrida O'zbekistonda orkestr ijrochiligi sezilarli darajada rivojlandi. Ayniqsa, 1920-30-yillarda respublika hukumatining san'atga e'tibori ortgan, bu orkestrlarning keng ko'lamda tashkil etilishiga sabab bo'ldi. 1930-yillarda Toshkentda O'zbekiston Davlat Simfonik Orkestri tashkil etildi. Bu orkestr, musiqiy ijrochilikda yangi davrni boshlab berdi. Orkestrlarning repertuarida rus, g'arb klassik musiqasi bilan birga, o'zbek kompozitorlarining asarlari ham muhim o'rin egalladi. Shu bilan birga, xalq musiqasi va xalq qo'shiqlari orkestr ijrochiligi orqali yangi shaklda taqdim etila boshladi. Bu davrda mashhur orkestr rahbarlari, musiqachilar va kompozitorlar o'z ishlarini xalqaro miqyosda namoyish etishdi.

1991-yildan so'ng, O'zbekistonda mustaqil musiqiy madaniyatni rivojlantirishga qaratilgan yirik tashabbuslar boshlandi. O'zbekistonda orkestr san'ati yanada diversifikatsiya qildi va yangi musiqiy yo'nalishlarga yo'l ochildi.

O'zbek orkestrlari o'zbek xalq musiqasini, klassik va zamonaviy musiqani birlashtirib ijro etishga harakat qilishdi. O'zbekiston Davlat Simfonik Orkestri, Toshkent davlat konservatoriyasining orkestri, shuningdek, yosh orkestrlar turli festivallar va musiqiy tanlovlarda ishtirok etib, muvaffaqiyatlar qozonishdi.

Hozirgi kunda O'zbekistonda orkestr san'ati zamonaviy ijrochilik, klassik musiqaning o'ziga xos qo'shilishi va yosh ijrochilarning faol ishtiroki bilan rivojlanmoqda. Yosh musiqachilar va orkestrlar nafaqat O'zbekistonda, balki xalqaro sahnalarda ham o'z mahoratlarini namoyish qilishmoqda. O'zbekistonning yirik musiqiy tadbirlari, jumladan, "Toshkent Simfoniya Festival"i va "Orkestr va Xor festivali" kabi tadbirlar orkestr ijrochiligi uchun yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Orkestr ijrochiligi, shuningdek, musiqiy hamkorliklarni yanada rivojlantiradi va jahon musiqiy madaniyatiga o'z hissasini qo'shadi.

Bugungi kunda O'zbekistonda orkestr ijrochiligi yoshlar uchun katta imkoniyatlar yaratmoqda. O'zbekistondagi musiqiy ta'lim muassasalarida orkestr ijrochiligini o'rgatish tizimi o'zgarib bormoqda. Toshkent davlat konservatoriyasining simfonik orkestri yosh ijrochilarni tayyorlashda yetakchi rol o'ynaydi. Yosh musiqachilar xalqaro miqyosdagi musiqiy kurslarda va musiqiy tanlovlarda ishtirok etib, o'z ijrochilik mahoratini oshirmoqda. Shuningdek, yosh

orkestr ijrochilari yangi asarlar yaratishda va orkestrlararo musiqiy hamkorlikda faol ishtirok etishmoqda.

O'zbek orkestrlari xalqaro musiqiy tadbirlarda muvaffaqiyatli qatnashib, mamlakatning musiqiy madaniyatini dunyo bo'ylab targ'ib etmoqda. Orkestrlar o'rtasidagi xalqaro hamkorlik, musiqiy festivallar va tanlovlar orqali, O'zbekiston orkestr san'ati nafaqat xalqaro miqyosda, balki butun dunyo musiqasida muhim

o'rin egallamoqda. O'zbek orkestrlarining xalqaro tan olingan san'atkorlari va musiqiy ansambllari jahon sahnalarida katta muvaffaqiyatlarga erishmoqda.

Ushbu qo'shimcha ma'lumotlar maqolani kengaytirishga yordam beradi va O'zbekistondagi orkestr ijrochiligining tarixini, bugungi holatini va kelajagini batafsil yoritishga imkon beradi.

XULOSA

O'zbekistonda orkestr ijrochiligi tarixiy va madaniy meros sifatida o'ziga xos rivojlanish yo'lini bosib o'tgan. Bu san'at turi o'zbek musiqasining eng muhim tarmoqlaridan biriga aylangan va yillar davomida turli bosqichlarni o'z ichiga olgan. XIX asr oxirlaridan boshlab, orkestrlar nafaqat g'arb musiqasi ta'sirida, balki o'zbek milliy musiqasining an'alariga asoslanib shakllanib borgan. Sovet davrida orkestr san'ati yanada rivojlanib, O'zbekistonda xalqaro miqyosda tanilgan musiqiy ansambllar yaratildi. Mustaqillikdan so'ng, orkestr ijrochiligi o'zining yangi bosqichiga qadam qo'ydi, yosh musiqachilar va orkestrlar milliy va xalqaro sahnalarda muvaffaqiyatlarga erishdi.

Hozirgi kunda O'zbekiston orkestr san'ati zamonaviy musiqiy yo'nalishlarga moslashib, yangi imkoniyatlar yaratishda davom etmoqda. Yosh ijrochilar va kompozitorlar, milliy orkestrlarning rivojlanishi orqali o'z san'atini global maydonda namoyish etish imkoniga ega bo'lmoqda. O'zbek orkestr san'ati nafaqat mamlakatda, balki dunyo bo'ylab e'tirof etilmoqda va o'zining boy tarixiy merosi bilan kelajakda yanada yuksalishga intilmoqda.

Shu tariqa, O'zbekistonda orkestr ijrochiligining rivoji va bugungi kunda uning roli, milliy musiqaning saqlanishi va rivojlanishiga katta hissa qo'shmoqda. Orkestr san'ati O'zbekiston madaniyatining ajralmas qismi bo'lib, uning kelajagi va jahon sahnasidagi o'rni yanada mustahkamlanmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. G'ulomov, N. (2010). O'zbek musiqa san'ati: Tarix va rivojlanish. Toshkent: O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi.
2. Shodmonov, A. (2005). O'zbek orkestr san'ati: Tarixi va bugungi kuni. Toshkent: San'at nashriyoti.
3. Tursunov, B. (2013). Sovet davrida O'zbekistonda orkestr ijrochiligi. Toshkent: O'zbekiston Yozuvchilar Uyushmasi.
4. Khamdamov, F. (2008). Musiqa va madaniyat: O'zbek orkestrlarining yutuqlari. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Madaniyat va San'at Vazirligi.
5. Xudoyberganov, S. (2017). Orkestr san'ati va yosh musiqachilar. Toshkent: Toshkent Davlat Konservatoriyasi nashriyoti.
6. Tashpulatov, M. (2011). Milliy va klassik orkestr ijrochiligi. Toshkent: Musiqa.
7. Andijanov, J. (2016). O'zbek orkestr san'ati: Tarixiy tahlil va zamonaviy rivojlanish. Andijon: Andijon Davlat Universiteti nashriyoti.